

Leedu Signaatorite Klubi president Birutė Valionytė kõne 20. Augusti Klubi ja XIII Riigikogu pidulikul istungil

20. august 2016

Austatud Eesti Vabariigi President,

Austatud Riigikogu esimees,

Lugupeetud Riigikogu liikmed,

peaminister,

diplomaadid,

Eesti Ülemnõukogu liikmed,

mälestusüritusest osavõtjad,

daamid ja härrad!

Mul on eriliselt hea meel kasutada juhust ja õnnitleda väarikat eesti rahvast Eesti taasiseseisvumispäeval. Teen seda Leedu Iseseisvusdeklaratsiooni Signaatorite Klubi nimel. Just nemad muutsid 11. märtsil 1990 mu riigi nime, kehtestasid Leedu Vabariigi uue vapi, võtsid vastu Leedu Vabariigi põhiseaduse, valisid Leedu Vabariigi valitsuse, ning kuulutasid välja Leedu riigi taastamise seaduse laiemalt kogu maailmale ja kitsamalt Kremlile. Kahe aasta ja kaheksa kuuga taastasid ja reformisid nad Leedu riigiasutused, käivitasid majandusreformi, võtsid vastu põhiseaduse ja Leedu Kaitseväge seaduse, ning lahkusid omal algatusel ametist, kuulutades välja Leedu Vabariigi Seimi enneaegsed valimised. 31. augustil 1993 lahkus okupatsiooniar mee Leedu territooriumilt. Leedu saavutused on otse öeldes ime. Ja me suutsime selle saavutada tänu kolme Balti õe ühistele jõupingutustele. Meie ühistegevus andis käegakatsutavaid tulemusi. Nüüd on meie riigid ELi liikmesriigid ja kuuluvad NATOsse, tugevaimasse ülemaailmsesse kaitseühendusse. Me jõudsime sinna koos, sest toetasime üksteist teel nende eesmärkide suunas.

Leedu, Eesti ja Läti ajalool on palju ühisjooni, kuid ka erinevusi. Kunagi elasime samas riigis, kannatasime sama okupandi rõhumise all ja lõpuks saavutasime või taastasime oma iseseisvad riigid 1918. aastal. Leedu ei unusta kunagi 13. aprilli 1988, kui Eestis asutati Rahvarinne. Samuti ei unusta me 16. novembrit 1988, kui Eesti NSV võttis kindlalt vastu deklaratsiooni Eesti NSV suveräänsusest, resolutsiooni liidulepingust, ja Eesti NSV põhiseaduse muudatuse. Nende dokumentidega kehtestati järgnevad võtmesätted: (1) kõrgeim võim kuulub Eesti NSV

organitele; (2) Eesti NSV Ülemnõukogu teeb NSVL Ülemnõukogule ettepaneku sõlmida liidulepingu; (3) Nõukogude Liidu õigusaktid kehtivad Eesti territooriumil ainult juhul, kui neid tunnustab Eesti NSV Ülemnõukogu; (4) Eesti territooriumil asuv omand ja maa kuuluvad Eestile; (5) Eesti NSV tunnustab eraomandit; (6) Eesti NSV tagab põhiseaduslike õiguste kaitse. See oli esimene õiguslik samm Nõukogude Liidus, mis näitas selgelt, et eestlased tahtsid elada ja valitseda oma riigis ise. Kui võrdleme Leedu 11. märtsi 1990. aasta otsuseid Eesti 16. novembri 1988. aasta otsustega, on ilmselge, et Eesti samm edasi oli väga oluline kurjuse impeeriumi lõhkumise teel. Leedu *Sajūdis*, Läti *Tautas Fronts* ja Eesti Rahvarinne olid kokku leppinud, et astuvad selle sammu koos. Leedu lubas neid aidata. Eesti astus selle vapra sammu, kuid Leedu ei pidanud oma lubadust. Eesti jäi üksinda. Arnold Rüütel, Eesti Ülemnõukogu esimees, läks üksinda Kremliasse asja selgitama. Eesti ei saanud toetust Leedu NSV valitsuselt, kuid kogu leedu rahvas toetas eesti rahvast. Me olime teie üle uhked. Me kadestasime teid, sest te mõtlesite uut moodi ja olite pühendunud. Teie eeskuju ühendas leedulasi veelgi.

Just siin, Eestis, nägi 1989. aastal ilma valgust Balti keti mõte. Eestlased, lätlased ja leedulased moodustasid inimketi Vilniusest Tallinnani ja keerasid Moskvale selja. See näitas meile endale ja kogu maailmale meie meelegindlust ja vankumatut otsust saavutada iseseisvus. Seda rahumeelset meeleavaldust nägi terve maailm. Poliitikud mõistsid, et see oli tõsine poliitiline avaldus, mida polnud võimalik eirata, ehkki Moskva tembeldas selle massihüsteeriaks. Lisaks jättis Balti kett väga sügava mulje igale kodanikule, kes selles osales. Ma ütlen „kodanikule“, sest kõik Balti ketis osalejad tundsid tol hetkel endal vastutust oma maa ja rahva saatuse eest. Olles üle elanud küüditamised ja vangipõlve gulagides ning kannatanud surve all muutuda allaheitlikeks *homo sovieticus*'teks, võtsid eestlased, lätlased ja leedulased üksteisel käest kinni ja moodustasid Balti keti, saades niimoodi uut usku oma väesse ja vaimutugevusse. Nad võtsid kokku oma meelegindluse, et üles ehitada oma elud ja oma iseseisvad riigid nende endi maal. See andis neile tiivad.

Eesti tegi suuri edusamme 16. novembrist 1988 kuni iseseisvuse väljakuulutamiseni. See nõudis tugevat rahvuslikku üksmeelt. Pärast ebaõnnestunud katseid lämmatada Nõukogude Liidus demokraatlikud protsessid ja pärast läbikukkunud riigipöördekatset, s.t. nõukogude impeeriumi kokkuvarisemist, kuulutas Eesti Ülemnõukogu kohe, 20. augustil 1991 kell 23.02, Eesti Vabariigi iseseisvaks ja kutsus teisi riike taastama diplomaatilised suhted Eesti Vabariigiga. Läti tegi sama 21. augustil. 22. augustil 1991 taastas Leedu Vabariik diplomaatilised suhted Eesti ja Lätiga. Juba 29. augustil 1991 tunnustas Vene Föderatsioon Eesti, Läti ja Leedu iseseisvust. 17. septembril 1991 astusid Eesti, Läti ja Leedu ÜRO liikmeks.

Kolme Balti riigi lipud heisati üheaegselt ÜRO peakorteris. Täna vaatenurgast tundub uskumatu, kui palju saavutati nii vähesel ajaga. Kolm väikese rahvaarvuga Balti riiki – Eesti, Läti ja Leedu –, mis ei olnud kunagi kaotanud oma lootust vabadusele, mängisid olulist rolli nõukogude impeeriumi hävitamises ja maailmakaardi muutumises tänu sellele. Suur koletis Nõukogude Liit tükeldati peaaegu verevalamiseta.

Viimase 25 aasta jooksul on Eesti läbi teinud põhjaliku muutuse. Siinne elukvaliteet on teine. Nüüd kuulub Eesti elu Eestile endale. On väga oluline, et eestlased usuksid oma riigi tulevikku ja tunneksid end oma maa tõeliste omanikena. Lubage mul tänase sündmuse märgiks anda Eestile üle sümbolne kingitus, milleks on 11. märtsil 1990. aastal sündinud Leedu tüdruku VILTĖ AUGŪNAITĖ lausunud fraasist „11. märts“ sündivate võngete kujutis. See on väga sümbolne, sest tema eesnimi tähendab lootust ja tema perekonnanimi kasvamist. Just need võnked kanduvad laiali, kui ta ütleb välja sõnad „11. märts“. Oma kingitusena annan teile üle foto, mis kujutab seda võnkumist. Ühinegu Leedu lootuse ja kasvu võnked Eesti võngetega! Valitsegu Läänemere kallastel alati rahu ja üksmeel ja olgu siinsed inimesed alati õnnelikud! Palju õnne, kallid naabrid!